

**Het regeerakkoord van het Kabinet Rutte:
Is het veiligheids- en immigratiebeleid wel van de PVV?
Addendum IV bij Rapport
Voorspelling Coalitie en coalitieakkoorden 2010**

Prof. Dr. F.N. Stokman¹
Drs. R.C.H. van Oosten
Dr. J. Dijkstra

14 oktober 2010

---

¹ Gelieve eventuele correspondentie te richten tot Reinier van Oosten, *DECIDE* (dutch group) bv, email: r.c.h.van.oosten@decide.nl.

1. Inleiding

De onderhandelingen tussen VVD, CDA en PVV hebben geleid tot een akkoord, dat inmiddels bekrachtigd is door de voltallige Tweede Kamer fracties van deze partijen. De regering kan daardoor geformeerd worden. Het is daarmee tijd voor een evaluatie van het akkoord in het licht van de twaalf belangrijkste onderhandelingspunten, die in ons onderzoek centraal staan. We kunnen daarmee zowel het akkoord zelf nader duiden als ons eigen onderzoek evalueren.

Door de uitkomst van het akkoord op de twaalf onderhandelingspunten te scoren, krijgen wij allereerst een objectieve maatstaf om te beoordelen welke partij goed heeft onderhandeld en welke niet. In CDA-kringen is op het CDA-congres en daarbuiten steeds benadrukt dat Maxime Verhagen zo goed heeft onderhandeld, maar is dat wel zo? Wie heeft nu de strijd om het veiligheids- en immigratiebeleid gewonnen? Is dat wat nu afgesproken een overwinning voor de PVV? Als dat niet het geval is, waarom wordt er dan zo negatief over gedaan? En in hoeverre heeft de VVD haar eigen beleid in het akkoord weten te halen of heeft zij wel veel weg moeten geven om toch maar deze coalitie te kunnen realiseren en daarmee de premier-bonus te krijgen?

Daarnaast kunnen wij de uitkomsten in het akkoord op de twaalf onderhandelingspunten vergelijken met onze voorspellingen, zoals wij die op 10 juni in ons oorspronkelijke rapport hebben berekend voor de Rechtse coalitie CDA-VVD-PVV, ervan uitgaande dat Geert Wilders steeds bij alle onderhandelingen aanwezig was en zijn invloed heeft kunnen uitoefenen. Met andere woorden, wij maken, wat het beleid betreft, geen onderscheid tussen een drie-partijen kabinet en een kabinet van CDA en VVD met gedoogsteun van de PVV.

2. Het Akkoord

Onze expert² heeft het regeerakkoord op de twaalf onderhandelingspunten vergeleken met de partijprogramma's en op basis daarvan een score bepaald op onze schalen. Deze scoring is gedaan op formulieren waarop alleen de scores en inhoudelijke omschrijvingen van de partijprogramma's stonden, maar niet onze voorspellingen van de uitkomsten van de verschillende coalities. Dit leverde de volgende resultaten op (voor een cijfermatig overzicht van de scores, zie bijlage).

Hypotheekrenteaftrek en afschaffing overdrachtsbelasting. In het akkoord worden zowel de hypotheekrenteaftrek als de overdrachtsbelasting gehandhaafd. Dit komt overeen met de standpunten van het CDA en PVV.

AOW leeftijd. In het regeerakkoord staat alleen dat in 2020 de AOW-leeftijd naar 66 jaar gaat. De PVV wilde de status quo handhaven, terwijl het CDA het meest verstrekkende standpunt van alle partijen innam. Omdat er niets wordt gezegd over de verdere verhoging van de AOW-leeftijd en geen specifieke voorwaarden aan de verhoging naar 66 jaar worden verbonden, is de uitkomst op het midden van de schaal geplaatst en komt daarmee het dichtst bij het standpunt van de VVD.

Zorg. In het akkoord wordt gesproken van meer marktwerking, gereguleerde winstuitkeringen, iets kleiner basispakket, korting zorgtoeslag en wordt de premie niet inkomensafhankelijk. Dit komt heel dicht bij het standpunt van de VVD. Daarnaast wordt op voorstel van de PVV een groot bedrag vrijgemaakt voor ouderenzorg.

---

² dr. A.P.M. Lucardie van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) te Groningen

Veiligheid. In het regeer- en gedoogakkoord is sprake van 3500 agenten extra incl. dierenpolitie, invoering van minimumstraffen, zwaardere straffen voor geweld tegen gezagsdragers en voor drugshandel en bij onvoltooide taakstraffen komen vrijheidsstraffen. Het verkiezingsprogramma van de PVV ging veel verder. De PVV wilde niet alleen minimumstraffen, maar ook 10000 agenten meer, afschaffing van taakstraffen en langere straffen. Met uitzondering van de minimumstraffen, komt het regeerakkoord daarmee veel dichterbij het partijprogramma van de VVD, waarin 3500 extra agenten, minder taakstraffen en zwaardere straffen werden gevraagd. De VVD is daarmee ook op dit punt de winnaar.

Vreemdelingenbeleid. Het regeerakkoord en het gedoogakkoord bevatten een uitgebreide lijst van maatregelen, zoals strengere procedures voor asielzoekers, beperking van aanspraak op sociale zekerheid, beperking huwelijksmigratie (leeftijd min. 24, zelfstandige huisvesting en ziektekostenverzekering vereist e.d.), strafbaar maken van illegaal verblijf, arbeidsmigratie beperken, intensiever terugkeerbeleid, inburgering op eigen kosten, strengere voorwaarden naturalisatie, geen dubbele nationaliteit tenzij onvermijdelijk, mogelijk verlies van Nederlandse nationaliteit bij veroordeling voor een ernstig misdrijf. Als we dit langs de lat van de partijprogramma's leggen, dan bevat dit bijna alle eisen van het partijprogramma van de VVD en gaat het regeerakkoord alleen iets verder wat de huwelijksmigratie en dubbele nationaliteit betreft. Het partijprogramma van de PVV ging veel verder, zoals geen immigranten uit islamitische landen en maximaal 1000 immigranten. Het regeerakkoord komt daarmee, net als bij veiligheid, dicht bij het VVD-standpunt met een randje PVV en is dan ook dicht bij de positie van de VVD gescoord. De VVD is daarmee ook op dit punt de winnaar.

Intermezzo. Hier past een opmerking over het regeerakkoord en hoe dat in de perceptie van velen overkwam. Velen percipiëren het veiligheids- en vreemdelingenbeleid van de komende regering als PVV-beleid en zijn daarom daartegen te hoop gelopen. Het gaat echter om een hoogstens aangescherpt VVD-beleid. Dit komt waarschijnlijk omdat het PVV-beleid voor beide onderhandelingspunten onrealiseerbaar was: 10000 extra agenten was niet te verenigen met de bezuinigingsdoelstelling van 18 miljard, het PVV-vreemdelingenbeleid zou leiden tot ernstige rechtsongelijkheid. Tenslotte was het PVV-vreemdelingenbeleid in strijd met een aantal internationale verdragen, waaronder het EU-verdrag. Met dit alles was het daarmee niet uitvoerbaar (zo het voorgestelde beleid al haalbaar is). Dus de PVV-wensen konden daarmee niet ingewilligd worden. Maar een afgeleide consequentie daarvan is dat men de VVD en niet de PVV moet blameren als men het absoluut niet eens is met het veiligheids- en vreemdelingenbeleid van de komende regering. Als men het als PVV beleid blijft zien, dan komen ook eventuele successen op het conto van de PVV, terwijl zij eigenlijk op het conto van de VVD geschreven zouden moeten worden. En succes is zeker omdat de onveiligheid en immigraties al aanzienlijk minder zijn, alleen nog niet in de perceptie van veel mensen.

Duurzaamheid. De PVV wilde geen windmolens, maar wel nieuwe kerncentrales. VVD en CDA wilden eveneens nieuwe kerncentrales. Daarnaast wilden beide verduurzaming, met nadruk op de eigen verantwoording van bedrijfsleven en burgers. Op basis van de nuanceverschillen tussen CDA en VVD is het regeerakkoord gescoord als dat van de VVD. De VVD haalt daarmee ook dit punt binnen.

Drugsbeleid. Zowel PVV als CDA wilden een aanzienlijke aanscherping van het drugsbeleid. De PVV wilde geen coffeeshops in een straal van 1 km rond scholen, het CDA wilde zelfs softdrugs op termijn verbieden. In het akkoord worden coffeeshops omgevormd tot besloten clubs met pasjes, tenminste 350 m van een school en is er sprake van scherper beleid en zwaardere straffen voor handel en teelt. Dit komt wederom het dichtst bij het VVD-standpunt.

Ontslagrecht. Hier is het standpunt van de PVV geheel in het regeerakkoord gekomen: handhaving van de status quo, terwijl beide andere partijen en vooral de VVD dit fundamenteel wilden hervormen. De PVV is daarmee de winnaar op dit punt en heeft hiermee vooral zijn sociale gezicht kunnen laten zien.

Kilometerheffing en financieringstekort waren al afgekaart aan het begin van de onderhandelingen: Het CDA wilde wel een kilometerheffing bij eerlijke beprijzing en draagvlak, maar de twee andere partijen wilden geen kilometerheffing, hetgeen ook in het regeerakkoord is gekomen. Het financieringsakkoord was vanaf het begin afgekaart op 18 miljard, het oorspronkelijke standpunt van het CDA.

Belastingen. De wensen van de VVD om belastingen te verlagen hebben het moeten afleggen tegen de wensen van CDA (geen veranderingen) en PVV (alleen 2de schijf verlagen). De uitkomst is een minimale verlaging van belastingen (1% van de vennootschapsbelasting) en is gescoord als een middenpositie tussen CDA en PVV, die beide dit punt kunnen claimen.

Ontwikkelingshulp. In onze onderhandelingspunten is ontwikkelingshulp alleen gescoord als percentage van het Bruto Nationale Product. Het CDA wilde dat handhaven op 0,8%, de VVD wilde het substantieel verlagen naar 0,4% en de PVV wilde dat terugbrengen naar 0%. Met een uitkomst van 0,7% in het regeerakkoord is het CDA duidelijk winnaar.

Samenvattend, heeft de VVD 7 van de 12 onderhandelingspunten binnengehaald, waarvan één met de PVV samen (de kilometerheffing). Het CDA heeft vier onderhandelingspunten binnengehaald, waarvan twee samen met de PVV (geen afschaffing overdrachtsbelasting en belastingen). Naast de drie onderhandelingspunten die de PVV deelt met één van de andere partijen, is de PVV alleen winnaar op het onderhandelingspunt van het ontslagrecht. Op basis van deze systematische vergelijking van de inhouden van de partijprogramma's en het regeerakkoord en de daarbij behorende toekenning van scores is de VVD de duidelijke winnaar van de onderhandelingen.

We hebben hierboven vooral gekeken naar de inhoudelijke omschrijvingen, maar we kunnen ook op basis van de scores van de partijen en de uitkomsten van het regeerakkoord het succes van de partijen kwantitatief vergelijken (zie bijlage voor de scores van het akkoord, en de partijen). Wij bekijken dan voor alle onderhandelingspunten tezamen hoe ver het akkoord af ligt van het partijstandpunt, waarbij we elk onderhandelingspunt scoren op een schaal van 0 tot 1 en wegen op basis van het belang dat de partij daaraan hecht. De uitkomst geeft het totale nutsverlies voor een partij aan door de afstand tussen haar ideale uitkomsten en de in het akkoord gerealiseerde uitkomsten. Het totale nutsverlies van het akkoord voor de VVD is 0,71, dat van het CDA 0,80 en dat van de PVV 0,93. De VVD leidt het grootste nutsverlies bij het onderhandelingspunt ontslagrecht (0,20), gevolgd door het onderhandelingspunt belastingen (0,12), het nutsverlies van de VVD zit bij alle andere punten ver onder de 0,10. Het CDA leidt het grootste nutsverlies bij de AOW-leeftijd (0,20), veiligheid (0,18) en kilometerheffing (0,14), alle andere onderhandelingspunten geven nutsverliezen onder de

0,10. De PVV leidt het grootste nutsverlies bij ontwikkelingshulp (0,39), gevolgd door de AOW-leeftijd (0,24), alle andere onderhandelingspunten leiden tot een nutsverlies onder de 0,10.

De vraag is nu, heeft de VVD goed onderhandeld of heeft de VVD zoveel gekregen omdat zij op de meeste onderhandelingspunten een standpunt inneemt tussen CDA en PVV in?

3. De evaluatie van het onderhandelingsresultaat voor de partijen en de voorspellingen van de simulatie

Het oorspronkelijke rapport is geschreven in de dagen na de verkiezingen. We zijn inmiddels vier maanden verder. Na de eerste verkennende besprekingen werd als eerste de haalbaarheid van Paars+ onderzocht. Aan het begin van de onderhandelingen hierover, hebben wij in een Addendum op ons oorspronkelijke rapport (d.d. 12 juli 2010) voorspeld dat de onderhandelingen zouden mislukken omdat Paars+ geen overeenstemming zou kunnen bereiken op drie beleidsterreinen. De onderhandelingen bleken inderdaad te mislukken en twee van de drie door ons aangegeven punten werden expliciet als breekpunten genoemd. Op 28 juli, aan het begin van de *informele onderhandelingen* tussen CDA, VVD en PVV, hebben wij onderzocht welke regeerakkoorden wij mogen verwachten bij een Rechtse coalitie, een minderheidscoalitie van CDA-VVD en een minderheidscoalitie van VVD-PVV. Voor alle drie coalities hadden wij overeenstemming voorspeld op zes onderhandelingspunten, namelijk:

- De hypotheekrente aftrek zal niet worden aangepakt.
- In de zorg wordt meer marktwerking gestimuleerd. Het eigen risico en de premie blijven onafhankelijk van inkomen, het eigen risico gaat omhoog en het verzekerd pakket wordt kleiner.
- Het beleid ten aanzien van duurzaamheid leidt tot nieuwe kerncentrales. Verduurzaming is vooral de eigen verantwoordelijkheid van bedrijfsleven en burgers.
- Het beleid ten aanzien van het ontslagrecht leidt tot een kortere en hogere WW, tot ontslag zonder kantonrechter die voor alle werknemers gelijk is en vaste ontslagregels kent.
- Er komt geen kilometerheffing.
- Er wordt gestreefd naar een daling van 20 miljard van het financieringstekort.

Aan het begin van de formele onderhandelingen bleek dat de VVD die onderhandelingen inging met een daling van het financieringstekort van 18 miljard, het piketpaaltje dat hij in de onderhandelingen met Paars+ had neergezet. De inzet van de VVD voor 20 miljard was daarmee van tafel, evenals onze voorspelling dat hij dit zou binnenhalen. Daarnaast is onze voorspelling inzake het ontslagrecht onjuist gebleken, zoals we hierboven hebben gezien.

We voorspelden nog voor twee andere onderhandelingspunten een identieke uitkomst voor het drie-partijkabinet en een minderheidskabinet CDA-VVD, namelijk:

- Drugsbeleid het standpunt van het CDA (softdrugs op termijn verbieden).

- Geen overeenstemming over belastingen. Als er een compromis wordt bereikt dan ligt dat in beide gevallen dicht bij handhaving van de status quo (het standpunt van het CDA).

Hier zijn onze voorspellingen onjuist voor het drugsbeleid, dat in het akkoord uitkomt tussen de standpunten van de VVD en PVV, maar het dichtst bij de PVV.

Voor de andere vier onderhandelingspunten waren onze voorspellingen verschillend voor het drie-partijen kabinet en de minderheidscoalitie van CDA-VVD.

Voor het drie-partijen kabinet kwamen wij wat deze andere zes onderhandelingspunten betreft tot de volgende voorspellingen:

- veiligheidsbeleid: tussen de standpunten van VVD en PVV, maar het dichtst bij die van de PVV.
- vreemdelingenbeleid: tussen de standpunten van VVD en PVV, maar het dichtst bij die van de PVV.
- Geen overeenstemming over AOW leeftijd. Als er een compromis wordt bereikt ligt dat tussen VVD en PVV.
- Geen overeenstemming over ontwikkelingshulp. Als er een compromis wordt bereikt ligt dat iets onder de 0,6%, dus dicht bij het standpunt van de VVD dan van het CDA.

Bij het minderheidskabinet CDA-VVD kwamen wij tot de volgende voorspellingen:

- Ten aanzien van het veiligheidsbeleid komen VVD en CDA er niet goed uit. Als zij tot een compromis komen ligt dat tussen de partijprogramma's van VVD en CDA in, iets dicht bij dat van het CDA.
- VVD en CDA komen wel tot overeenstemming bij het vreemdelingenbeleid. Het akkoord komt in grote lijnen overeen met het partijprogramma van de VVD.
- Bij AOW-leeftijd wordt het standpunt van het CDA overgenomen.
- Bij ontwikkelingshulp eveneens (0,8%).

Op alle vier onderhandelingspunten liggen onze voorspellingen tussen die voor het drie-partijen kabinet en het nu gevormde kabinet van CDA en VVD met gedoogsteun van de PVV. Hiermee wordt duidelijk dat gedoogsteun inderdaad een tussenvorm is tussen volledige deelname en een minderheidskabinet zonder gedoogsteun. De breedte van de gedoogsteun over alle onderhandelingspunten kan van geval tot geval variëren. Als wij deze variant hadden voorzien op de dag na de verkiezingen, hadden wij wellicht data kunnen verzamelen over de breedte van de gedoogsteun (welke onderhandelingspunten wel, welke niet). Dat hebben wij niet gedaan. Maar onze modellen geven wel correct aan dat dit akkoord niet in zijn volle breedte een drie-partijenkabinet is, ongeacht de aanwezigheid van Wilders bij alle (in-)formatiebesprekingen, maar wel duidelijk de sporen daarvan draagt.

Samenvattend, kunnen wij stellen dat wij bij twee onderhandelingspunten een duidelijk verkeerde voorspelling hebben gedaan: bij ontslagrecht en bij drugsbeleid. De daling van het financieringsakkoord met 20 miljard was al van tafel na het slaan van het piketpaaltje door

Rutte op 18 miljard in zijn onderhandelingen over Paars+. Vier voorspellingen liggen in het gebied waarin men compromissen mag verwachten vanuit de gedoogsteun, namelijk tussen de uitkomst bij een drie-partijkabinet en een minderheidskabinet CDA-VVD.

Gezien het grote aantal onderhandelingspunten waar volgens onze modellen geen overeenstemming zou worden bereikt en gezien de alternatieven die voor het CDA nog aanwezig waren en qua beleid voor het CDA minstens zo aantrekkelijk waren (zie ons Addendum III d.d. 3 augustus 2010), hebben wij vanaf 10 juni vastgehouden aan onze voorspelling dat deze onderhandelingen zouden mislukken. Wanneer partijen niet via uitruil van standpunten tot vrijwel gelijke posities komen, kan er toch overeenstemming worden bereikt als mislukking van de onderhandelingen als zeer ongewenst wordt gezien. Door het mislukken van de onderhandelingen over Paars+ en de druk die op Rutte werd uitgeoefend om niet linksom te gaan, was het mislukken van het huidige kabinet inderdaad zeer ongewenst voor de VVD. De PVV zag in dit kabinet terecht de enige mogelijkheid om haar beleid voor een belangrijk deel te realiseren. Al spoedig na het begin van de formele informatiegesprekken werd een mislukking ook voor Verhagen een kwestie van overleven als partijleider. Het is om deze redenen dat ook voor hem mislukking tot bijna elke prijs werd vermeden. Maar Verhagen kwam hiermee wel in een sterke positie te zitten. Ten eerste, konden de VVD en PVV alleen nog met het CDA, terwijl het CDA nog wel alternatieven had. Ten tweede, kon Verhagen hard maken dat hij met gebonden handen aan de onderhandelingen deelnam wegens de dissidenten in de fractie en de grote verdeeldheid in de achterban. *Heeft Verhagen van deze extra sterke positie gebruik gemaakt en een beter akkoord gekregen dan op basis van het zetelaantal in de kamer mocht worden verwacht?*

4. Welke partij heeft het beste onderhandeld?

Dankzij onze aanpak kunnen wij het regeerakkoord vergelijken met de voorspelde uitkomsten van onze modellen en op basis daarvan beoordelen of een beter akkoord bereikbaar was geweest en of een partij beter heeft onderhandeld dan een andere partij (zie bijlage voor de scores van het akkoord, de partijen en de voorspellingen voor de coalitieakkoorden).

Uitgaande van de partijprogramma's hebben we aan het eind van paragraaf 2 gezien dat het nutsverlies van het akkoord voor de VVD 0,71, voor het CDA 0,80 en voor de PVV 0,93 is. Samen telt dit op tot 2,44. Als wij kijken naar onze voorspelling voor het drie-partijkabinet, dan is het voorspelde nutsverlies voor de VVD 0,57, voor het CDA 0,98 en voor de PVV 0,91. Samen telt dit op tot 2,46.

Terwijl het totale nutsverlies over de drie partijen dus vrijwel gelijk is, is de verdeling fundamenteel anders: het CDA heeft een veel beter resultaat in het akkoord bereikt ten koste van de VVD dan op basis van de zetelverdeling mocht worden verwacht. Kortom, Verhagen heeft zijn precare positie inderdaad uitgebuit om een beter akkoord te bereiken. Dit is nog eens versterkt door de gelijke verdeling van het aantal ministers en staatssecretariaten tussen de twee partijen en het superministerie dat hij voor zichzelf heeft gecreëerd. Voor de PVV is er slechts marginaal verschil in nutsverlies tussen het feitelijke akkoord en het door ons voorspelde drie-partijkabinetakkoord.

5. Conclusies

Na de verkiezingen in 2003 en 2006 hebben, net als nu, voorspellingen gedaan over de coalitieakkoorden. In 2003 hadden wij zes onderhandelingspunten, in 2006 elf. De vergelijking tussen het regeerakkoord en onze voorspellingen waren in beide jaren extreem goed: 6 van de 7 voor 2003 en 9 van de 11 in 2006. Ook nu hebben wij slechts twee van de twaalf onderhandelingspunten echt fout voorspeld, terwijl wij bij vier van de twaalf een voorspelling hebben gedaan in het interval tussen die van het drie-partijkabinet en die van het twee-partijkabinet met gedoogsteun. Daarom is het nu niet objectief vast te stellen hoe goed onze voorspellingen nu geweest zijn. In elk geval hadden wij te maken met drie specifieke omstandigheden die zich eerder niet voordeden.

Ten eerste hadden we te maken met een minderheidskabinet met gedoogsteun, waarvan wij niet van te voren konden vaststellen hoe breed die gedoogsteun zou zijn.

Ten tweede, hadden wij te maken met een partij waarvan het partijprogramma op twee onderhandelingspunten (veiligheid en immigratie) zo extreem was geformuleerd dat volledige inwilliging zowel politiek maar ook juridisch onmogelijk was. Ten derde hadden wij te maken met een partij (het CDA) die in de onderhandelingen aanzienlijk sterker kon opereren dan op basis van zijn zetelverdeling mocht worden verwacht. Het interessante van onze benadering is dat wij de effecten van deze drie omstandigheden inzichtelijk kunnen maken en deels zelf kunnen kwantificeren.

Bijlage

Onderwerp	Uitkomst		Positie			Voor- spelling	
	Inhoudelijke omschrijving	Score	CDA	VVD	PVV	VVD PVV CDA	VVD CDA
Hypotheekrent eafrek en over- drachtsbelasting	Status quo	10	10	0	10	9	10
AOW leeftijd	AOW naar 66 in 2020)	50	100	80	0	17	100
Zorg	meer marktwerking, gereguleerde winstuitkeringen, iets kleiner basispakket, korting zorgtoeslag, premie wordt niet inkomensafhankelijk	10	40	0	50	0	15
Veiligheid	minimumstraffen, 3500 agenten extra incl. dierenpolitie, bij onvoltooide taakstraf komt vrijheidsstraf, zwaardere straffen voor geweld tegen gezagsdragers en voor drugshandel	80	30	75	100	91	55
Vreemdelingen beleid	strengere procedure voor asielzoekers, beperking huwelijksmigratie (leeftijd min. 24, zelfstandige huisvesting en ziektekostenverzekering vereist e.d.), illegaal verblijf wordt strafbaar, arbeidsmigratie beperkt, intensiever terugkeerbeleid, inburgering op eigen kosten, voorwaarden naturalisatie strenger, geen dubbele nationaliteit tenzij onvermijdelijk, bij veroordeling voor ernstig misdrijf kan verlies Nederlandse nationaliteit volgen	80	55	70	100	82	55
Duurzaamheid	nieuwe kerncentrales in principe toestaan, verduurzaming vooral in Europees verband en in 'Green deal' met de samenleving, samenwerking met bedrijfsleven	30	35	30	0	25	30

Drugs	coffeeshops worden besloten clubs met pasjes, tenminste 350 m van een school, scherper beleid, zwaardere straffen voor handel en teelt	70	90	65	80	90	90
Ontslagrecht	er verandert weinig	50	60	100	50	91	96
Kilometerheffing	geen kilometerheffing	0	60	0	0	0	0
Financieringstekort: daling financieringstekort in de komende kabinetsperiodes	Volgens CPB, ex ante 15, claim van partijen 18	18	18	18/20	15,7	20	20
Belastingen	vrijwel geen lastenverlichtingen, alleen de vennootschapsbelasting gaat 1% omlaag	60	50	100	70	67	78
Ontwikkelingshulp	Percentage van BNP	0,7	0,8	0,4	0	0,8	0,8